

UČNI NAČRT ZA ZERO WASTE AMBASADORJE

Projekt BEZWA (Building a European Zero Waste Academy) je financiral program Erasmus+, pri njem pa je sodelovalo pet organizacij z osrednjim ciljem, da ustvarijo trden izobraževalni okvir za podporo gibanja zero waste mest v Evropi.

[Društvo Ekologi brez meja](#) je ena vodilnih slovenskih nevladnih organizacij, ki se zavzema za izboljšanje stanja našega okolja – s poudarkom na učinkoviti rabi virov in aktivnem državljanstvu. Pri večini dejavnosti se ukvarjajo z odpadki na izvoru, prav tako pa vodijo slovensko mrežo zero waste občin..

[Let's Do It Foundation](#) (LDIF) je socialno podjetje, ki svetuje javnim in zasebnim organizacijam ter jih usposablja in mentorira, da pomagajo širiti družbene spremembe in inovacije za uspešno izvajanje zero waste in načel krožnega gospodarstva. LDIF tudi neposredno zagovarja in spodbuja politike ter razvija orodja za oblikovanje novih rešitev.

[Zero Waste Europe](#) je evropska mreža skupnosti, lokalnih voditeljev, strokovnjakov in nosilcev sprememb, ki si prizadevajo za preprečevanje nastajanja odpadkov v družbi. Zavzemajo se za trajnostne sisteme in spremembo našega odnosa do virov, da bi pospešili pravičen prehod v zero waste, ki bo koristil ljudem in planetu..

[Estonska univerza za biološke vede](#) se ukvarja predvsem z akademskimi in raziskovalnimi dejavnostmi, ki omogočajo trajnosten razvoj naravnih virov, nujnih za obstoj človeka, kot tudi varstvo dediščine in življenjskega okolja. Raziskave potekajo v treh institucijah: Inštitutu za gozdarstvo in inženirstvo, Inštitutu kmetijskih in okoljskih znanosti ter Inštitutu za veterino in zootehniko. So prvi v Estoniji, ki izobražujejo o ravnanju z odpadki.

[Univerza v Talinu](#) je moderna in dinamična raziskovalna univerza v Estoniji, ki ima vodilno vlogo pri spodbujanju inteligentnega načina življenja z izobraževanjem, raziskovanjem in edinstvenim sodelovanjem različnih disciplin. Inteligenten način življenja pomeni odločanje na podlagi raziskav, da bi izboljšali družbo nasploh in dobrobit njenih članov..

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podpora Evropske komisije za izdelavo te publikacije ne pomeni potrditve vsebine, ki izraža samo stališča avtorjev, Komisija pa ne prevzema odgovornosti za kakršno koli uporabo informacij iz publikacije.

KOLOFON

Naslov: Učni načrt za zero waste ambasadorje

Avtorji: Jaka Kranjc, Žaklina Žnajder, Jack McQuibban, Mait Kriipsalu, Kadri Kalle, Grete Arro

Založnik: Ekologi brez meja

Leto izdaje: 2022

Država izida: Slovenija

Kraj izida: Ljubljana

Jezik publikacije: slovenski

Izvirni naslov dela: Zero Waste Ambassador Curriculum

Jezik izvirnika: angleški

Predlog za navajanje: Učni načrt za zero waste ambasadorje, Kranjc J., Žnajder Ž., McQuibban J., Kriipsalu M., Kalle K., Arro G., projekt BEZWA, 2022

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 113997827

ISBN 978-961-95864-0-2 (PDF)

KAZALO

UVOD	1
Kaj je tečaj usposabljanja za zero waste ambasadorje in zakaj je pomemben?	2
Povezava s programom znanj in spretnosti za Evropo ter ključnimi kompetencami za vseživljenjsko učenje	3
Avtorji in oblikovanje učnega načrta	3
Opredelitve	4
KAKO JE ZASNOVAN UČNI NAČRT	5
Splošni cilji in namere	6
Pričakovani dosežki in rezultati	6
Osnovne kompetence zero waste ambasadorja	7
Podlaga za izbor udeležencev usposabljanja	8
Oblika usposabljanja v živo in priprava nanj	9
VSEBINA UČNEGA NAČRTA	10
Struktura učnega načrta s poudarkom na osrednjem delu usposabljanja	12
1. Zero waste osnove	14
2. Podatki kot osnova zero waste strategij	16
3. Poznavanje ravnanja z odpadki in hierarhije odpadkov	19
4. Politike preprečevanja in ponovne uporabe odpadkov	22
5. Komunikacija z deležniki	23
6. Najboljše prakse in obiski na terenu	26
7. Izvajanje naučenega v praksi	27
SKLEPNE OPOMBE	30
PRILOGE	31
Priloga 1: Primer programa usposabljanja v živo za zero waste ambasadorje	32
Priloga 2: primeri vprašanj za nalogo zbiranja podatkov	36
Priloga 3: primeri vprašanj za končni intervju	37

KAJ JE TEČAJ USPOSABLJANJA ZA ZERO WASTE AMBASADORJE IN ZAKAJ JE POMEMBEN?

Evropska unija namenja vedno večjo pozornost prehodu v krožno gospodarstvo, kar je razvidno iz nedavnih programov, kot je zeleni dogovor. Tako se bodo vlade v prihodnjih letih prednostno ukvarjale z učinkovitejšim ravnanjem z odpadki in viri ter povečanjem ponovne uporabe in recikliranja materialov. Glede na to, da polovici držav članic EU leta 2020 ni uspelo doseči cilja 50-odstotnega recikliranja komunalnih odpadkov, zaostajajo pa tudi pri zahtevi po obveznem ločenem zbiranju bioloških odpadkov do leta 2024 in cilju 55-odstotnega recikliranja do leta 2025, sektor za ravnanje z odpadki očitno nujno potrebuje podporo, da bi postal bolj krožen. Še vedno je namreč usmerjen k staremu cilju družbe recikliranja, preprečevanje odpadkov pa večinoma podpira le simbolično in odgovornost zanj prelaga na aktiviste. Za izboljšanje krožnosti je treba nenehno sodelovati z lokalnimi deležniki, pri tem pa predvsem okrepiti njihove spretnosti in znanje na področju upravljanja virov.

Zaradi opisanih razmer in nujno potrebnih sprememb smo se avtorji odločili, da bomo pripravili strukturiran učni načrt za podporo pri usposabljanju zero waste ambassadorjev.

Cilj tečaja je okrepiti in razširiti zero waste kompetence med izvajalci sprememb po vsej Evropi in jih opolnomočiti, da bodo podprli in spodbujali skupnosti na poti k dolgoročnim sistemskim spremembam. Učni načrt je za izobraževalce osnovno ogrodje, ki vsebuje tudi sklop dejavnosti, tako da lahko poučujejo najpomembnejše pojme in praktično znanje o izvajanju zero waste strategij na lokalni ravni.

Za spodbujanje prehoda v zero waste družbo v Evropi so nujne spremembe na lokalni ravni, ki jih vodi skupnost. Da bi bile skupnosti na čelu sprememb, pa potrebujejo dejavne, poučene in odločne ambasadorje, ki se udeležujejo v njih in podpirajo lokalne organe pri oblikovanju politik, širšo skupnost pa pri izvajanju zero waste strategij. Učni načrt je zasnovan tako, da lahko katera koli skupina ali posameznik, ki želi organizirati zero waste usposabljanja za potencialne nove ambasadorje, preprosto uporabi ogrodje in vire, ki so na voljo v tem dokumentu. Avtorji verjamemo, da bomo z javno dostopnim učnim načrtom in podpornim gradivom pripomogli k širjenju znanja o zero waste in dejanskim možnostim za uporabo tega znanja po vsej Evropi. To bo imelo pomembno vlogo pri prehodu celine – ene skupnosti za drugo – k zero waste.

POVEZAVA S PROGRAMOM ZNANJ IN SPRETNOSTI ZA EVROPO TER KLJUČNIMI KOMPETENCAMI ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Učni načrt za zero waste ambasadorje podpira tudi program znanj in spretnosti za Evropo.¹ Še posebej prispeva k šestemu ukrepu programa, *Znanja in spretnosti za podpiranje dvojnega prehoda* (k zeleni in digitalni EU), in sicer z:

- razvojem evropskega okvira kompetenc za izobraževanje o podnebnih spremembah, okoljskih vprašanjih, prehodu na čisto energijo in trajnostnem razvoju, ki bo podrobno pojasnil različne ravni zelenih kompetenc,
- podporo za razvoj sklopa temeljnih zelenih spretnosti za trg dela, tako da je cilj usposabljanja v celotnem gospodarstvu oblikovanje generacije podnebno, okoljsko in zdravstveno ozaveščenih strokovnjakov in zelenih gospodarskih subjektov,
- pomočjo pri vključevanju okoljskih in podnebnih vprašanj v šole, visokošolsko izobraževanje, poklicno izobraževanje in usposabljanje, pa tudi strokovno usposabljanje.

Pri zasnovi učnega načrta smo upoštevali tudi kompetence, kot jih opredeljuje Svet Evropske unije v *Priporočilu o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje*.² Učni načrt zajema vse te kompetence, nekatere seveda podrobneje kot druge, večjezičnost pa je edina kompetenca, ki je ne obravnava posebej. Toda ker sta tečaj usposabljanja in velik del gradiva v angleščini, ki za večino državljanov EU ni materni jezik, se večinoma pričakujejo izboljšane jezikovne veščine – oziroma vsaj izboljšano besedišče s področja odpadkov.

AVTORJI IN OBLIKOVANJE UČNEGA NAČRTA

Učni načrt je bil oblikovan v okviru projekta *Building a European Zero Waste Academy*, ki ga je financiral program Erasmus+. Avtorji, ki združujemo potrebne izkušnje in strokovno znanje, prihajamo iz petih različnih organizacij:

- Zero Waste Europe: krovna evropska organizacija za delo in raziskave v zvezi z zero wastom,
- Ekologi brez meja: organizacija civilne družbe z dolgoletnimi izkušnjami dela in zagovorništva na področju zero wasta na državni in lokalni ravni,
- Let's Do It Foundation: organizacija civilne družbe z izkušnjami projektov, ki spodbujajo aktivno državljanstvo, okoljskega ozaveščanja in neformalnega izobraževanja,
- Estonska univerza za biološke vede, Oddelek za podeželsko gradnjo in upravljanje voda: dolgoletne izkušnje s poučevanjem ravnanja z odpadki in njihove obdelave,
- Univerza v Talinu, šola pedagoških znanosti: znanstvena spoznanja pedagoške psihologije.

¹ [Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost](#), EK, 2020

² [Priporočilo o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje](#), Svet Evropske unije, 2018

Avtorji smo učni načrt razvili postopoma, njegovo jedro pa smo oblikovali s pomočjo pilotnega usposabljanja testne skupine v Sloveniji leta 2021. Najprej smo zbrali podatke o udeležencih prek javnega poziva za usposabljanje, pri katerem so morali tisti, ki so se prijavili, navesti svoje izkušnje in motivacijo za udeležbo na tečaju. Tako smo dobili vpogled v glavno ciljno skupino, splošni profil in znanje njenih članov ter potrebe po krepitvi zmogljivosti. Naš cilj je bil že od začetka oblikovati daljši učni proces (tečaj usposabljanja), ki obsega več kot samo eno srečanje v živo. Zato je že pilotni tečaj usposabljanja vključeval naloge za učence pred in po koncu tečaja, kot tudi spletna seminarja pred usposabljanjem v živo in po njem, vse to pa je pripomoglo k razvoju učnega načrta. Naloga po koncu tečaja je obsegala sodelovanje z lokalnimi deležniki, zaradi česar je bilo lažje preskusiti obliko in vsebino usposabljanja ter njegovo uporabnost za učence, pa tudi pridobiti povratne informacije. Nazadnje je projektna ekipa štiri mesece po usposabljanju izvedla intervjuje z vsemi člani testne skupine (18 intervjujev), da bi ocenila, kakšen učinek je imel v daljšem časovnem okviru.

OPREDELITVE

V izogib dvoumnosti so v tem razdelku opredeljeni ključni izrazi v zvezi s potekom in zasnovo tečaja usposabljanja. Za vsebinska vprašanja glejte Priročnik za zero waste usposabljanje.

Tečaj usposabljanja je izvajanje učnega načrta.

Učenec je udeleženec tečaja usposabljanja (oseba, ki sodeluje v učnem procesu).

Izobraževalec je trener ali posrednik (oseba, ki poučuje, usposablja ali spodbuja druge in pomaga učencem pridobiti znanje in kompetence ter razviti odlike).

Zero waste je ohranjanje vseh virov z odgovorno proizvodnjo, potrošnjo, ponovno uporabo in izrabo izdelkov, embalaže in snovi, brez sežiganja in izpustov v zemljo, vodo ali zrak, ki bi lahko ogrozili zdravje ekosistemov ali ljudi. To je opredelitev Zero Waste, ki jo je sprejela Mednarodna Zero Waste zveza (Zero Waste International Alliance).

Zero waste ambassador je oseba, ki zna razpravljati z lokalnimi odločevalci, jih prepričati in jim svetovati v zvezi z zero waste politikami in poslovnimi modeli ter ima vsaj srednjo raven strokovnega znanja na področju zero waste.

Kompetence so kombinacija znanja, spretnosti in odnosov. Kot je opisano v dokumentu Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje Evropske komisije:³

znanje sestavljajo koncepti, dejstva in podatki, zamisli in teorije, ki so že uveljavljeni in podpirajo razumevanje določenega področja ali teme,

spretnosti so opredeljene kot sposobnost izvajanja postopkov in uporabe obstoječega znanja za doseganje rezultatov,

odnosi so pripravljenost in miselnost posameznika za delovanje ali odzivanje na zamisli, osebe ali okoliščine.

³ [Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje](#), Evropska komisija, 2019

KAKO JE ZASNOVAN UČNI NAČRT

SPLOŠNI CILJI IN NAMERE

Cilj učnega načrta je usmeriti izobraževalce, da bodo poučevali in z znanstvenim pristopom opolnomočili svoje učence, ki bodo postali zero waste ambasadorji s srednjo ravtnjo strokovnega znanja in ki:

- bodo izboljšali lokalne sisteme ravnanja z odpadki ter se zavzemali za zero waste pristop, ki bi koristil okolju in lokalnemu gospodarstvu (npr. svetovali lokalnim odločevalcem glede zero waste politik in poslovnih modelov),
- so pripravljene dejavno podpirati trajnostno ravnanje z odpadki in zmanjševanje odpadkov na vseh področjih lokalne skupnosti,
- se bodo zavzemali za spodbujanje zero waste vrednot, ki bodo ključne za širjenje pravih metod za zmanjševanje in odlaganje odpadkov.

Glavna ciljna skupina učnega načrta so člani različnih skupin in organizacij civilne družbe, ki so dejavne na lokalni, regionalni ali državni ravni. Primeren pa je tudi za močno motivirane posameznike iz sorodnih sektorjev (občine, ravnanje z odpadki, popravila, ponovna uporaba ...). Ti so lahko bodisi izkušeni aktivisti bodisi osebe, ki jih je šele začelo zanimati, da bi se ukvarjale s politikami ravnanja z odpadki v svoji skupnosti.

PRIČAKOVANI DOSEŽKI IN REZULTATI

Učenci pokažejo, da se njihove pridobljene kompetence ujemajo s ciljnim kompetencami, ki so opredeljene za vsako poglavje v učnem načrtu. Poleg tega je v njem nekaj predlogov dejavnosti za ovrednotenje.

Učenci bodo izboljšali svoje kompetence na treh prednostnih področjih, ki so podrobneje pojasnjena na naslednji strani:

- tehnične kompetence,
- politike in zagovorništno,
- mehke (družbene) spretnosti.

Področja smo izbrali na podlagi izkušenj, in sicer kot večje skupine kompetenc, ki se pogosto prekrivajo, namenjena pa so lažjemu razumevanju učnega načrta. Kompetence smo določili z razpravo o tem, kakšen je dober zero waste ambasador, ter obstoječimi stiki in izkušnjami s tega področja, dopolnili pa smo jih z analizo trenutnih vrzeli. Če povzamemo, gre za najmanjšo množico odgovorov na vprašanje, kakšen učenec bi bil najuspešnejši pri spodbujanju sprememb v zvezi z zero wastom na lokalni ravni.

OSNOVNE KOMPETENCE ZERO WASTE AMBASADORJA

Kompetence	Tehnične	Politike in zagovorništvo	Splošne družbene spretnosti
Odnosi	<ul style="list-style-type: none"> • zavedanje pomena zero waste pristopa k upravljanju virov⁴ in njegovih splošnih koristi za dobrobit človeštva in okoljevarstvo • zavedanje pomena pristopa, ki temelji na podatkih, in kritično razmišljanje o virih in analizi podatkov 	<ul style="list-style-type: none"> • zavedanje pomena preglednega in vključujočega oblikovanja politik • proaktivno iskanje in oblikovanje rešitev 	<ul style="list-style-type: none"> • samozavest, pozitivnost, potrpežljivost, empatija, trud za razumevanje drugih stališč • zavedanje pomena kakovostne motivacije deležnikov
Znanje	<ul style="list-style-type: none"> • kaj je in kaj ni zero waste, konkretne oblike zero wasta, vloga zero wasta v krožnem gospodarstvu • kakšen je model zero waste mesta, kako lahko lokalni organi zmanjšajo odpadke in zakaj je to pomembno, primeri najboljših praks • osnovno razumevanje izvora, oblik in nevarnosti glavnih tokov odpadkov ter možnosti za njihovo preprečevanje in ponovno uporabo • katere so prednostne možnosti za ravnanje z odpadki, njihovo zmanjšanje in obdelavo ter zakaj so nekatere boljše od drugih (zero waste hierarhija) 	<ul style="list-style-type: none"> • katere so ustrezne politike za preprečevanje in zmanjševanje odpadkov (kot tudi, zakaj je pomembno zmanjševanje in ne le recikliranje odpadkov) • kateri so zakonodajni okviri za sprejetje teh politik na evropski, državni in lokalni ravni 	<ul style="list-style-type: none"> • bistvo in pomen kakovostne motivacije (tri osnovne psihološke potrebe) • kako izvajati učinkovite sestanke • osnove človeškega učenja • komunikacijska orodja in pristopi
Spretnosti	<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost uporabiti zero waste načela v različnih konkretnih okoliščinah (analizirati težave z odpadki in predlagati osnovne rešitve za preprečevanje ali odpravo posledic onesnaženja z odpadki) • zmožnost delati s podatki: sprejemati odločitve na podlagi podatkov, zbirati in izračunati podatke, jih brati in uporabljati v različnih situacijah ter oceniti kakovost podatkov 	<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost zagovarjati zero waste (poznavanje zakonodaje in političnih razmer, javno nastopanje, iskanje zaveznikov) • zmožnost voditi in širiti zero waste filozofijo 	<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost razumeti različne deležnike, se poistovetiti in sodelovati z njimi ter opredeliti njihove potrebe (prilagajanje komunikacije različnim skupinam, razumevanje človeškega obnašanja) • zmožnost ovrednotiti svojo raven spretnosti kot zero waste ambasador • zmožnost usmerjati svoje učenje, da je učinkoviteje

⁴ Proizvajanje samo tistega, kar potrebujemo, čim daljša uporaba proizvodov in prizadevanje za njihovo ponovno uporabo, odstranjevanje odpadkov brez škodljivih učinkov ...

PODLAGA ZA IZBOR UDELEŽENCEV USPOSABLJANJA

Udeležence (učence) lahko izberete glede na interese in izkušnje z zero waste dejavnostmi ter s sodelovanjem z občinami in drugimi lokalnimi deležniki. Še eno merilo za izbor so lahko motivacijska pisma in položaji v organizacijah. Čeprav se pričakuje, da že nekoliko poznajo zero waste načela, jih morda ne znajo ustrezno zagovarjati. Pri določanju ustreznih meril za izbor udeležencev v prijavnem postopku imejte v mislih različne sektorje, ki so povezani z zero wastom. Ker je učni načrt namenjen prehodu v zero waste na občinski ravni, je idealno, če se udeleženci že formalno ali neformalno udeležujejo na lokalni ravni.

Primer meril, uporabljenih pri postopku prijave

Kdo se lahko prijavi?

- Kdor dela (lahko tudi prostovoljno) na področju ravnanja z odpadki, zero wasta, krožnega gospodarstva ali katerega drugega področja trajnosti,
- če je pri tem delu poudarek vsaj delno na lokalni (občinski) ravni, in
- je ta oseba na začetku svojega zero waste potovanja in se želi naučiti več.

Za podporo in boljšo preglednost izbirnega postopka je priporočljivo pripraviti nekaj vprašanj, ki pomagajo razumeti motiviranost udeležencev, in predvideti vpliv, ki bi ga udeleženci lahko imeli na svoj občinski in/ali lokalni sistem za ravnanje z odpadki, če bi opravili usposabljanje.

Spodaj so **primeri vprašanj, s katerimi si lahko pomagate pri izbirnem postopku** in izveste več o udeležencih. Pri vsakem vprašanju lahko preberete, čemu je namenjen in katere vpogleda omogoča.

- **Kaj je za vas zero waste?** (Namen: spoznati, kako dobro posameznik razume zero waste – ali je to zanj predvsem življenjski slog ali razmišlja o njem tudi sistemsko. Za usposabljanje je priporočljivo, da udeleženci že razmišljajo nekoliko širše, ne le v okviru življenjskega sloga.)
- **Kakšno vlogo imajo po vašem mnenju različni deležniki za uresničitev prehoda v zero waste?** (Namen: videti, ali posameznik prepozna potencialni vpliv vsakega deležnika. Za usposabljanje je priporočljivo, da udeleženci poznajo vsaj vlogo občine in komunale.)
- **Ali imate izkušnje na lokalni ravni (organizacije civilne družbe, občine itd.) v zvezi z zero wastom ali drugo trajnostno tematiko in če da, kakšne?** (Namen: spoznati področja dela, ki bi jih bilo možno še razviti v okviru zero waste pobud.)
- **Kaj vas navdušuje pri tej priložnosti za usposabljanje in kako bi vam koristilo pri delu, ki ga že opravljate, da bi vpeljali zero waste načela v skupnost?** (Namen: spoznati motivacijo za prijavo in potencialni učinek, ki bi ga usposabljanje lahko imelo na skupnost.)

OBLIKA USPOSABLJANJA V ŽIVO IN PRIPRAVA NANJ

Usposabljanje v živo je zasnovano kot petdnevni tečaj. Primer programa v Prilogi 1 je samo predlog za izobraževalce, kako ga lahko oblikujejo. Program lahko prilagodijo konkretnim razmeram.

Pri načrtovanju usposabljanja je treba upoštevati nekaj splošnih dejavnikov:

- trajanje usposabljanja,
- cilje usposabljanja,
- trajanje srečanja,
- gradivo za usposabljanje, ki bo podprlo učni proces,
- kraj usposabljanja,
- registracijo in promocijo usposabljanja.

Različni pristopi: metode poučevanja in učenja

Pri načrtovanju srečanj si pomagajte s priročnikom za trenerje.⁵ Vsak izobraževalec se lahko sam odloči, katere metode poučevanja bo uporabil. Nekaj praktičnih primerov je v posameznih poglavjih.

Zapomnite si:

za utrditev učnega procesa je treba ustvariti spodbudno učno okolje, ki podpira tri osnovne psihološke potrebe učencev:

- povezanost,
- kompetentnost,
- avtonomnost.

Za več informacij o tem, kako lahko te potrebe podprete pri usposabljanju, preberite poglavje priročnika o učni motivaciji.⁶

Na kaj moramo biti pozorni pri načrtovanju srečanj za kar najbolj učinkovito učenje

Seznam za trenerje v priročniku navaja nekaj vodilnih načel. Izobraževalci lahko razmislijo tudi o obliki pilotnega programa za usposabljanje, saj so bile predlagane dejavnosti pripravljene tako, da so v skladu tako s cilji srečanj kot tudi z najboljšimi praksami načrtovanja srečanj.

⁵ Priročnik za zero waste usposabljanje, BEZWA, 2022

⁶ Učna motivacija, Priročnik za zero waste usposabljanje, BEZWA, 2022

VSEBINA UČNEGA NAČRTA

Tečaj usposabljanja obsega različne zero waste vidike in pristope skupaj z različnimi učnimi metodami in trajnostnimi temami. Vsak razdelek vsebuje kratek uvod v temo, osrednje cilje za doseg osnovnih kompetenc in nekaj predlogov za poglobitev v temo – napredovanje na višjo raven. Vse to dopolnjujejo primeri in ideje za učne dejavnosti.

Vsebina strukturno temelji na logiki, da posameznik začne z zero waste osnovami, nadaljuje z delom s podatki in različnimi metodami obdelave odpadkov, nazadnje pa se seznanijo s preprečevanjem odpadkov in različnimi politikami v zvezi s popravili, ponovno uporabo in ponovnim polnjenjem. Vse to dopolnjuje komunikacija z deležniki, obisk najboljših praks in uporaba naučenega znanja in spretnosti v zero waste igri vlog. Čeprav je metakognicija (razmišljanje o tem, kako razmišljamo in se učimo) tudi vključena v tečaj usposabljanja, je podrobneje opisana v Zero Waste Trainer curriculum.

Pilotno usposabljanje je vključevalo tudi domačo nalogo pred začetkom in po koncu usposabljanja ter podobno spletna seminarja (o učenju in o politikah). Prva naloga je bila namenjena temu, da se učenci pripravijo in bolje seznanijo z lokalnimi razmerami glede ravnanja z odpadki, druga domača naloga pa je dopolnjevala usposabljanje v živo in spodbudila učence, da so pridobljeno znanje preskusili v praksi. Seminarja predvsem omogočata dodaten čas za učne dejavnosti: seminar pred usposabljanjem v živo je priložnost za prvo povezovanje udeležencev, pa tudi nekoliko bolj poglobljeno analizo, kako se učinkovito učiti. Drugi seminar je lahko namenjen predvsem temam, za katere med usposabljanjem v živo ni bilo dovolj časa, vendar jih je treba podrobneje obravnavati.

V spodnji razpredelnici je celotna struktura učnega načrta, program pilotnega usposabljanja v živo, ki je potekalo v Sloveniji, pa je v Prilogi 1. Razpredelnica z osnovnimi kompetencami zero waste ambasadorja omogoča pregled vseh ustreznih kompetenc, ki jih je mogoče razvijati, v spodnji razpredelnici pa so razvrščene na osnovno in napredno raven. Tako je zato, ker je bil med petdnevnim pilotnim usposabljanjem poudarek samo na krepitvi osnovnih kompetenc, kar je izvedljivo v takšnem časovnem okviru. Vendar je razpredelnico mogoče uporabiti tudi vodoravno, kar pomeni, da se osredotočimo na eno temo in organiziramo usposabljanje samo na tem področju, pri čemer je cilj pridobiti tako osnovne kot napredne kompetence.

Treba je omeniti, da so vključeni primeri učnih dejavnosti samo primeri, ki naj bi jih uporabili samo, če razumete, zakaj so tako zasnovani. Če vas zanimajo osnove za pripravo učnih dejavnosti in kaj je pri tem treba upoštevati, svetujemo, da najprej preberete del za zero waste trenerje v priložniku.⁷

⁷ Priročnik za zero waste usposabljanje, BEZWA, 2022

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA S Poudarkom NA OSREDNJEM DELU USPOSABLJANJA

Vsak dan	Prvi dan	Drugi dan	
Metakognicija: razmislek in samoovrednotenje	Osnove zero waste mest: opredelitev zero wasta, hierarhija	Delo s podatki, 1. del: kako jih beremo	Hierarhija ravnanja z odpadki
Osnovne kompetence			
<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost posameznika, da oceni svoje spretnosti v vlogi zero waste ambasadorja • zmožnost posameznika, da učinkoviteje usmerja svoje učenje 	<ul style="list-style-type: none"> • razumevanje filozofije zero wasta • poznavanje zero waste hierarhije • prepoznavanje pomena preprečevanja odpadkov in nenehnega izboljševanja • razumevanje ključnega okvira za zero waste mesto • zmožnost prepoznavanja koristi, ki jih ima zero waste mesto • razumevanje, zakaj so lokalni organi ključne ciljne skupine zero waste delovanja • zmožnost navajanja primerov, ko je bil model učinkovito uporabljen 	<ul style="list-style-type: none"> • razumevanje, katere podatke je treba zbirati • poznavanje, čemu so namenjeni posodobljeni podatki • razumevanje, kateri so ključni podatki o odpadkih in kako jih zbrati • razumevanje, kako razlagati podatke • zmožnost oceniti kakovost podatkov 	<ul style="list-style-type: none"> • razumevanje ločevanja na izvoru in možnosti zbiranja za različne vrste odpadkov • razumevanje metod in tehnologij na vseh ravneh hierarhije odpadkov EU • zmožnost kritičnega ovrednotenja vloge recikliranja v današnji Evropi in zero waste hierarhiji • razumevanje trenutnih koristi in omejitev recikliranja ter pomanjkanja obsežnih podatkov • dobro poznavanje in suverena uporaba opredelitev recikliranja in izrabe materialov • zavedanje, kako pomembni so podatki in ukrepanje v skladu s konkretnimi razmerami
Napredne kompetence			
<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost posameznika, da načrtuje, kako bi izboljšal svoje znanje o določenih temah ali določene spretnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost prepoznati dobre zero waste prakse in lažne rešitve (zeleno zavajanje) • razumevanje pogostih zmot o odpadkih in zero wasta • razumevanje, za kaj je odgovorno mesto • poznavanje programa • Zero Waste Cities in njegove evropske mreže • zmožnost opredeliti ključne lokalne politike, ki so uspele v Evropi • razumevanje najpogostejših ovir, zaradi katerih občine ne sprejemajo ambicioznih zero waste strategij, in kako jih je mogoče premagati 	<ul style="list-style-type: none"> • zmožnost izvesti analizo odpadkov in jo uporabiti za zbiranje podatkov • poznavanje ključnih virov podatkov v Evropi in za lokalno skupnost • zmožnost izračunati količino ustvarjenih odpadkov na enoto • poznavanje, kako primerjati svoje podatke z drugimi (na ravni mesta, države, EU) • zmožnost izračunati stopnjo izrabe in jo primerjati z državnimi cilji izrabe 	<ul style="list-style-type: none"> • poznavanje, kako optimizirati ločevanje na izvoru in zbiranje odpadkov • poznavanje delovanja obratov za obdelavo odpadkov (MBT, MRBT) • seznanjenost s kompostiranjem velikega obsega • poznavanje, kako izbrati metode kompostiranja za različna mesta • razumevanje določenih postopkov recikliranja za glavne tokove odpadkov, kompleksnosti teh postopkov in trende • razumevanje proizvajalčeve razširjene odgovornosti (PRO) in kavcijskih shem kot pristopov politike • razumevanje, kako poteka globalno trgovanje z odpadki • osnovno razumevanje kakovostnih razredov snovi • razumevanje potenciala analize sestave odpadkov
	Razdelek 1	Razdelek 2.1	Razdelek 3

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA S Poudarkom NA OSREDNJEM DELU USPOSABLJANJA

Tretji dan		Četrti dan		Peti dan
Obiski na terenu	Preprečevanje odpadkov in podporne politike	Delo s podatki, 2. del: kako jih uporabljamo	Komunikacija z deležniki: tri osnovne potrebe	Zero waste igra vlog
Osnovne kompetence				
<ul style="list-style-type: none"> razumevanje, kako zero waste deluje v praksi in kako različne okoliščine vplivajo nanj poznavanje različnih najboljših praks zero wasta 	<ul style="list-style-type: none"> poznavanje glavnih orodij (politik) za preprečevanje in zmanjševanje odpadkov poznavanje ključnih načel lokalne strategije za ponovno uporabo in kako jih lahko udeleženci uporabijo v svojih okoljih razumevanje, zakaj potrebujemo učinkovite politike za ponovno uporabo embalaže razumevanje, katere so prednosti in pomanjkljivosti različnih politik za preprečevanje razumevanje pomena krožnega gospodarstva in vloge, ki jo ima v njem ravnanje z odpadki 	<ul style="list-style-type: none"> zmožnost učinkovite predstavitve podatkov zmožnost izogniti se pogostim napakam pri razlaganju podatkov zmožnost oblikovati in predlagati odločitve, ki temeljijo na podatkih 	<ul style="list-style-type: none"> razumevanje pomena kakovostne motivacije razumevanje, zakaj je učinkovita komunikacija tako pomembna zmožnost upoštevati tri osnovne psihološke potrebe pri komunikaciji z deležniki zmožnost prepoznati vloge in značilnosti različnih lokalnih deležnikov in ukvarjati se z njimi zmožnost prepoznati deležnike, ki so ključni za uspeh zero wasta zmožnost določiti osnove komunikacije in predstaviti podatke o zero wastu različnim ciljnim občinstvom zmožnost prepoznati, kateri vidiki zero waste so pomembni za različna ciljna občinstva 	<ul style="list-style-type: none"> zmožnost uporabiti znanje o zero wastu in spretnosti v lokalnem okolju (skupnosti) in tam podpreti izvajanje zero wasta
Napredne kompetence				
<ul style="list-style-type: none"> zmožnost posameznika, da ovrednoti, ali je te politike mogoče izvajati v njegovi skupnosti 	<ul style="list-style-type: none"> poznavanje zakonodajnega okvira za sprejemanje politik za preprečevanje odpadkov seznanjenost z akcijskimi načrti EU za krožno gospodarstvo ter širšim pomenom krožnega gospodarstva zmožnost orisati zeleno politiko javnega naročanja za občino seznanjenost s posledicami trenutnega in krožnega gospodarstva za podnebje 	<ul style="list-style-type: none"> razumevanje omejitev pri delu s podatki in njihovem modeliranju zmožnost opisati scenarije ravnanja z odpadki (npr. trenutna situacija v primerjavi z državnimi ciljnim vrednostmi in z zero wastom) 	<ul style="list-style-type: none"> zmožnost plodnega sodelovanja z deležniki, tako da čutijo, da so prispevali k zero waste rešitvam seznanjenost s priročnikom za zero waste trenerje ali udeležba na usposabljanju zmožnost krepiti občutek radovednosti pri občinstvu dobiti občutek za to, kaj občinstvo meni o različnih alternativah, in se odločiti, kako ukrepati na podlagi tega seznanjenost s študijami primerov zero waste mest programa Zero Waste Europe in ključnimi deležniki, ki so sodelovali pri tem 	<ul style="list-style-type: none"> zmožnost delati v skupini in skupnosti kljub motnjam seznanjenost z medijskimi tehnikami zmožnost razviti dolgoročno strategijo zagovorništva
Razdelek 6	Razdelek 4	Razdelek 2.2	Razdelek 5	Razdelek 7

Dodatno: aktivnosti pred usposabljanjem krepijo kompetence, povezane z metakognicijo (spletni seminar) in podatki (domača naloga), dejavnosti po usposabljanju pa izboljšajo kompetence, povezane s preprečevanjem odpadkov (spletni seminar) in izvajanjem načel zero waste v lokalnih razmerah (domača naloga).

1. ZERO WASTE OSNOVE

V tem razdelku bodo učenci spoznali pojem zero waste kot osrednje teme, ki povezuje celoten tečaj usposabljanja. Čeprav je pojem uradno opredeljen, je kočljiv, saj ga velikokrat namenoma napačno razlagajo, o čemer je nato pogosto treba javno spregovoriti. Zato je za samozavestnega ambasadorja ključno, da dobro razume temeljna zero waste načela.

1.1 Kaj je zero waste?

Zero waste se vedno pogosteje uporablja kot »komplet orodij«, s katerimi je mogoče v praksi uresničiti vizijo krožnega gospodarstva na lokalni ravni. Upošteva ohranjanje vseh virov z odgovorno proizvodnjo, potrošnjo, ponovno uporabo in izrabo izdelkov, embalaže in snovi, brez sežiganja in izpustov v zemljo, vodo ali zrak, ki bi lahko ogrozili zdravje ekosistemov ali ljudi. Zero waste je tudi pripravljenost odločevalcev, da izvajajo te politike v svojih skupnostih. Na srečanju se bodo učenci seznanili s pogosto dvoumno resničnostjo zero waste in začeli graditi splošno razumevanje v skladu z uradnimi opredelitvami in pojmi.

Cilji:

- razumevanje filozofije pojma zero waste (kaj je in kaj ni zero waste, zakaj je pomemben),
- poznavanje zero waste hierarhije (kako se razlikuje od hierarhije odpadkov EU),
- prepoznavanje pomena preprečevanja odpadkov in nenehnega izboljševanja.

Primeri učnih dejavnosti:

- Naročite udeležencem, naj opredelijo zero waste in navedejo en primer. Poskusite primerjati vse opredelitve med seboj, nato pa še z uradno opredelitvijo. Ta dejavnost odlično prikaže, da si posamezniki različno predstavljajo, kaj je zero waste, in da ga je mogoče izvajati na različnih področjih (življenjski slog, mesta, podjetja, dogodki, proizvodi itd.).
- Vprašajte jih, ali menijo, da so nekateri sporni predmeti (npr. banane ali biorazgradljivi kozarčki) zero waste. Nato naj s pogovorom ugotovijo, zakaj tako mislijo.
- Naročite jim, naj izdelajo svojo hierarhijo odpadkov, prednostni seznam ravnanja s proizvodi in odpadki. Nato se pogovorite o posledicah takšne razvrstitve in razlikah, če jo primerjate z zero waste hierarhijo.

Napredni cilji:

- zmožnost prepoznati dobre zero waste prakse in lažne rešitve (zeleno zavajanje, ang. *greenwashing*),
- razumevanje pogostih zmot o odpadkih in zero wasteu.

1.2 Model zero waste mesta

Model zero waste mesta se danes uporablja po vsej Evropi in temelji na lokalnih skupnostih, ki se nenehno trudijo postopno odpraviti odpadke, in sicer ne s sežiganjem ali odlaganjem na odlagališčih, temveč z oblikovanjem in uvajanjem sistemov, ki sploh ne proizvajajo odpadkov. Na srečanju bodo učenci spoznali ključna načela, ki bi jih morala upoštevati vsa zero waste mesta, in ambiciozne lokalne zero waste strategije in politike, ki jih že uporabljajo obstoječa zero waste mesta, pa tudi, kako so bili ti zasnovani.

Cilji:

- razumevanje ključnega okvira za zero waste mesto (struktura, funkcije, ukrepi),
- zmožnost prepoznavanja koristi, ki jih ima zero waste mesto,
- razumevanje, zakaj so lokalni organi ključne ciljne skupine in prednostno področje zero waste delovanja (vloga mest v zero wasteu),
- zmožnost navajanja različnih primerov, ko je bil model učinkovito uporabljen.

Primeri učnih dejavnosti:

- Naročite udeležencem, naj opišejo ali narišejo, kako si predstavljajo zero waste mesto (vrednote, politike, kot bivanjski prostor itd.), in to delijo s preostalimi udeleženci. Skupaj naj ustvarijo obsežen seznam tem, politik in vrednot, ki jih je mogoče združiti v skupine in predstaviti, kaj je zero waste mesto.
- Udeleženci naj v skupinah ugotavljajo potencialne koristi zero waste mesta za lokalne organe. Pri tem naj bodo posebej pozorni na okoljske, gospodarske in družbene koristi, opredelijo pa naj tudi zero waste politike, zaradi katerih so se koristi pojavile.
- Predstavite okvir zero waste mesta in uspešne primere takšnih mest po Evropi. Spodbudite udeležence, naj ugotovijo podobnosti med zero waste mesti – kaj je potrebno, da so ta uspešna, in kako bi lahko ustvarili podobne razmere v svoji skupnosti?

Napredni cilji:

- razumevanje, kako deluje občina (za kaj je odgovorna),
- poznavanje programa Zero Waste Cities in njegove evropske mreže,
- zmožnost opredeliti ključne lokalne politike, ki so uspele v Evropi, in navesti primere njihove izvedbe (mesta),
- razumevanje najpogostejših ovir, zaradi katerih občine ne sprejemajo ambiciozних zero waste strategij, in kako jih je mogoče premagati.

2. PODATKI KOT OSNOVA ZERO WASTE STRATEGIJ

Podatki so nujno potrebni, kadar ocenjujemo trenutno stanje mesta in njegovega sistema ravnanja z odpadki, določamo cilje za recikliranje in izrabo, izračunavamo trende obdelave odpadkov in ugotavljamo možna težavna področja. Točni podatki o odpadkih so temelj učinkovitega ravnanja z odpadki.

Ključno je, da ambasadorji vedo, kje dobiti zanesljive podatke in kako jih razlagati, saj lahko tako bolje razvijajo in zagovarjajo trajnostno ravnanje s komunalnimi odpadki na lokalni ravni.

2.1 Podatki primera mesta

Učenci bodo bolje razumeli podatke o svojem mestu, če jih bodo primerjali s podatki o drugih mestih in morebitnimi ciljnim vrednostmi države.

Cilji:

- poznavanje, čemu so namenjeni posodobljeni podatki (oblikovanju politik, načrtovanju, snovanju in izvajanju),
- razumevanje, kateri so ključni podatki o odpadkih in kako jih zbrati,
- razumevanje, kako razlagati podatke,
- zmožnost oceniti kakovost podatkov.

Primeri učnih dejavnosti:

- Udeležencem že prej naročite, naj poiščejo podatke o komunalnih odpadkih (količina, sestava, stopnja ločevanja).
- Udeležencem že prej naročite, naj poiščejo podatke o ločevanju odpadkov na izvoru (embalaža, papir, steklo, nevarni odpadki, elektronski odpadki, kosovni odpadki, gradbeni odpadki in odpadki pri rušenju objektov).
- Naročite jim, naj analizirajo te podatke in izpeljejo sklepe. Pogovorite se o njihovih ugotovitvah, opozorite na napake, ki so jih storili pri zbiranju in razlagi podatkov, ter razmislite, kako bi se temu naslednjič lahko izognili.
- Opišite sistem ločevanja na izvoru in odgovornosti pri zbiranju odpadkov. Naročite udeležencem, naj oblikujejo sistem ločevanja na izvoru za hišo, stavbo mestne uprave in mestno stanovanjsko četrt. Pogovorite se o prednostih in pomanjkljivostih teh sistemov.

Napredni cilji:

- zmožnost izračunati količino ustvarjenih odpadkov na enoto (težo/osebo/čas),
- zmožnost izvesti analizo odpadkov (mešanih komunalnih odpadkov, mešane embalaže ali bioloških odpadkov, ločenih na izvoru) in jo uporabiti za zbiranje podatkov,
- poznavanje ključnih virov podatkov v Evropi in za lokalno skupnost,
- poznavanje, kako primerjati svoje podatke z drugimi (na ravni mesta, države, EU),
- zmožnost izračunati stopnjo izrabe in jo primerjati z državnimi cilji izrabe.

2.2 Podatki in zagovorništvo

Ni vedno preprosto pridobiti podatkov o ravnanju z odpadki in povezanih temah, toda resnični izziv je, da te podatke razložimo, jih predstavimo in uporabimo tako, da imajo dodano vrednost.

Cilji:

- zmožnost oblikovati in predlagati odločitve, ki temeljijo na podatkih,
- zmožnost učinkovite predstavitve podatkov ciljnim skupinam,
- zmožnost izogniti se pogostim napakam pri razlaganju podatkov.

Primeri učnih dejavnosti:

- Naročite udeležencem, naj razložijo podatke ali grafe, ki so namerno slabo narejeni. Nato predlagajte popravke in se pogovorite o tem, da je včasih težko pridobiti kakovostne podatke, ter najboljših praksah predstavitve podatkov.
- Naročite udeležencem, naj si predstavljajo količino in sestavo proizvedenih odpadkov, nato pa ju primerjajo z resničnim stanjem.
- Predstavite trende ravnanja z odpadki v povezavi z evropskimi in/ali državnimi cilji za recikliranje odpadkov in se pogovorite o neskladjih med njimi.
- Naročite udeležencem, naj zgradijo podatkovni model za določeno vprašanje, na primer »Kdaj so plenice za ponovno uporabo smiselne s stroškovnega vidika?«, in ga nato komentirajte.

Napredni cilji:

- razumevanje omejitev pri delu s podatki in njihovem modeliranju,
- zmožnost opisati scenarije obdelave odpadkov (npr. trenutna situacija v primerjavi z državnimi ciljnimi vrednostmi in z zero wastom).

3. POZNAVANJE RAVNANJA Z ODPADKI IN HIERARHIJE ODPADKOV

Učenci bodo spoznali, kako delujejo sistemi ravnanja z odpadki: zbiranje različnih odpadnih materialov, predhodna obdelava z ročnim ali avtomatskim sortiranjem in priprava za nadaljnjo obdelavo. Razumeli bodo, kako poteka sodobno ravnanje z odpadki, proučevali tehnologije, ki so opisane v hierarhiji odpadkov, in si ogledali odgovorne akterje. Spoznali bodo načela, po katerih delujejo pogoste tehnologije za recikliranje odpadkov, in razumeli potencial različnih zero waste politik ter hkratno upoštevanje vseh ravni zero waste hierarhije.

3.1 Metode ravnanja z odpadki

V tem delu sledi seznanitev z okvirjem sodobnega ravnanja z odpadki in njegovimi fazami.

Cilji:

- razumevanje ločevanja na izvoru in možnosti zbiranja za različne vrste odpadkov,
- razumevanje metod in tehnologij na vseh ravneh hierarhije odpadkov EU:
 - poznavanje glavnih metod predhodne obdelave odpadkov (ročno in avtomatsko sortiranje, drobljenje in sejanje),
 - poznavanje glavnih tehnologij obdelave odpadkov (recikliranje materialov),
 - poznavanje glavnih tehnologij obdelave bioloških odpadkov (kompostiranje in prebava),
 - poznavanje glavnih tehnologij odstranjevanja odpadkov (odlaganje na odlagališčih, sežiganje),
 - zmožnost analizirati prednosti in pomanjkljivosti vseh načinov obdelave odpadkov in metod odstranjevanja.

Primeri učnih dejavnosti:

- Naročite udeležencem, naj ocenijo svoj lokalni sistem ločevanja na izvoru in zbiranja odpadkov.
- Postavite jim odprta vprašanja, na primer: »Zakaj se določene vrste odpadkov zbirajo tako, kot se?« in »Kako bi v hierarhijo odpadkov uvrstili drugačne načine obdelave?«.
- Naročite udeležencem, naj opišejo tehnologije in opremo za obdelavo odpadkov na vseh ravneh, ki so opisane v hierarhiji odpadkov.
- Naročite jim, naj naštejejo prednosti in pomanjkljivosti vsake tehnologije, nato pa jih seznanite s strokovnim mnenjem o teh tehnologijah in se pogovorite o njem.
- Primerjajte človeški način obdelave odpadkov s tem, kar se dogaja v naravi.
- Predstavite ali obiščite konkretne obrate, v katerih izvajajo kompostiranje majhnega obsega, ali obrate za pridobivanje snovi iz odpadkov.
- Naročite udeležencem, naj pripravijo osnutek varnostnih predpisov za vsako metodo obdelave in odstranjevanja odpadkov.

Napredni cilji:

- poznavanje, kako optimizirati ločevanje na izvoru in zbiranje odpadkov,
- osnovno razumevanje kakovostnih razredov snovi,
- poznavanje delovanja obratov za obdelavo odpadkov (MBT – mehansko-biološka obdelava odpadkov in MRBT – izraba materialov in biološka obdelava),
- seznanjenost s kompostiranjem velikega obsega (obiščite ali si oglejte konkretne primere),
- poznavanje, kako izbrati metode kompostiranja za različna mesta,
- boljše razumevanje potenciala preoblikovanja proizvodov ali izboljšanja ločenega zbiranja za olajšanje recikliranja materialov – z izvedbo analize kakovosti odpadkov.

3.2 Kaj in kako reciklirati

Učenci bodo spoznali koristi in izzive recikliranja, pa tudi z njimi povezane zero waste ukrepe.

Cilji:

- zmožnost kritičnega ovrednotenja vloge recikliranja v današnji Evropi in zero waste hierarhiji,
- razumevanje trenutnih koristi in omejitev recikliranja ter pomanjkanja obsežnih podatkov,
- dobro poznavanje in suverena uporaba opredelitev recikliranja in izrabe materialov,
- zavedanje, kako pomembni so podatki in ukrepanje v skladu s konkretnimi razmerami.

Primeri učnih dejavnosti:

Lestvica stališč o recikliranju: izobraževalec naglas prebere štiri različne trditve, udeleženci pa se morajo po vsaki postaviti med »zelo se strinjam« in »sploh se ne strinjam« (nekako tako kot živo srebro v termometru). Izobraževalec jih spodbuja, naj razložijo, zakaj so izbrali določeno mesto, nato pa prosi nekaj udeležencev za komentar, tako da se o vsaki trditvi razvije bolj poglobljena razprava.

Pri tej dejavnosti se udeleženci ukvarjajo z nekaterimi ključnimi izzivi trenutnega evropskega sistema recikliranja.

- *»Če je za predmet treba plačati kavcijo, ki jo bo kupec dobil nazaj, ko bo vrnil predmet, se bo število vrnjenih predmetov povečalo.«* Trditev je namenjena temu, da udeleženci razmislijo o kavcijskih shemah⁸ in najboljših razpoložljivih metodah za povečanje zbiranja odpadkov za recikliranje.
- *»Ta proizvod ima 100-odstotno vsebnost recikliranih materialov in ga lahko varno uporabljam.«* Trditev je namenjena temu, da udeleženci razmislijo o tveganju za zdravje zaradi uporabe nereguliranih recikliranih materialov, še posebej v izdelkih, namenjenih za stik z živili.
- *»Če je proizvod mogoče 100-odstotno reciklirati, ga tudi bodo 100-odstotno reciklirali.«* Trditev je namenjena temu, da udeleženci razmislijo o izjavah, da je nekaj mogoče reciklirati, v primerjavi s trenutnim resničnim stanjem.
- *»Evropa ima danes dovolj zmogljivosti za recikliranje vseh zbranih materialov, ki jih je mogoče reciklirati.«* Trditev je namenjena temu, da udeleženci razmislijo o nelegalnem globalnem trgovanju z odpadki, infrastrukturnih zmogljivostih in omejitvah trenutnega sistema.

Po vaji izvedite zaključno razpravo ali predstavitev, ki obsega najpomembnejše in najustreznejše teme v zvezi z recikliranjem (npr. pojma nadcikliranje in podcikliranje). Izobraževalci naj poudarijo pomen recikliranja kot temelja zero waste sistema, obenem pa pojasnijo, zakaj je zapleteno in kateri so vzroki za omejitve in trenutne neuspehe recikliranja. Na koncu srečanja udeleženci dobro razumejo, kako zagovarjati učinkovitejše recikliranje, vedo pa tudi, kje v Evropi se sistem recikliranja lahko izboljša oziroma bi se moral izboljšati.

Napredni cilji:

- razumevanje kavcijskih sistemov kot pristopa politike,
- razumevanje proizvajalčeve razširjene odgovornosti (PRO) kot pristopa politike,
- razumevanje določenih postopkov recikliranja za glavne tokove odpadkov (papir, plastika, kovine, e-odpadki itd.), kompleksnosti teh postopkov in trendov,
- razumevanje, kako poteka globalno trgovanje z odpadki.

⁸ [Manifest za kavcijske sheme](#), Zero Waste Europe, 2019

4. POLITIKE PREPREČEVANJA IN PONOVNE UPORABE ODPADKOV

Učenci bodo spoznali, zakaj sta preprečevanje in ponovna uporaba prednostni nalogi, celo bolj kot ravnanje z odpadki in kako lahko politični instrumenti vzpostavijo učinkovite ukrepe za preprečevanje, še preden proizvodi postanejo odpadki. Razumeli bodo razloge za trenutni prehod EU iz linearnega v krožno gospodarstvo, z njim povezana prizadevanja in vlogo, ki jo ima pri tem ravnanje z odpadki.

Cilji:

- poznavanje glavnih orodij (politik) za preprečevanje in zmanjševanje odpadkov,
- poznavanje ključnih načel lokalne strategije za ponovno uporabo in kako jih lahko udeleženci uporabijo v svojih okoljih,
- razumevanje, zakaj potrebujemo učinkovite politike za ponovno uporabo embalaže,
- razumevanje, katere so prednosti in pomanjkljivosti različnih politik za preprečevanje,
- razumevanje pomena krožnega gospodarstva in vloge, ki jo ima v njem ravnanje z odpadki.

Primeri učnih dejavnosti:

- Naročite udeležencem, naj opredelijo ukrepe za preprečevanje odpadkov na ravni posameznika, skupnosti, podjetja in države ter navedejo, kateri bi morali biti glavni poudarki.
- Predstavite netipične primere in politike v Evropi ali po svetu, pri čemer se osredotočite na rešitve in inovacije na ravni skupnosti.
- »Razstavite« obstoječo lokalno strategijo za ponovno uporabo odpadkov.
- Naročite udeležencem, naj za primer izbrane industrije pripravijo osnutek scenarija za prehod iz linearne v krožno gospodarstvo.

Napredni cilji:

- poznavanje zakonodajnega okvira za sprejemanje politik za preprečevanje odpadkov,
- seznanjenost z akcijskimi načrti EU za krožno gospodarstvo ter obsežnejšimi posledicami in dodano vrednostjo krožnega gospodarstva,
- zmožnost orisati zeleno politiko javnega naročanja za občino s poudarkom na preprečevanju in ponovni uporabi odpadkov,
- seznanjenost s posledicami trenutnega in krožnega gospodarstva za podnebje.

5. KOMUNIKACIJA Z DELEŽNIKI

Ustrezna infrastruktura in politike so pomembni stebri, vendar so brez odlične komunikacije in sodelovanja skupnosti veliko manj učinkovite. Ta dejavnika lahko izboljšata upoštevanje in izvajanje ločenega zbiranja, posredno povečata recikliranje in spodbudita pobude za preprečevanje odpadkov.

5.1 Tri osnovne psihološke potrebe – temelj komunikacije

Učenci bodo pridobili osnovno znanje o kakovostni motivaciji. Razumeli bodo, na katerih treh osnovnih psiholoških potrebah temelji in kako jih podpreti pri komunikaciji z deležniki. Čeprav je tema podrobneje opisana v *Učnemu načrtu za zero waste trenerje*,⁹ so osrednja načela pomembna v vsaki komunikaciji, ko želimo, da bi drugi prevzeli naša stališča.

Cilji:

- razumevanje bistva in pomena kakovostne motivacije,
- zmožnost upoštevati tri osnovne psihološke potrebe pri komunikaciji z deležniki.

Primeri učnih dejavnosti:

- razprava o tem, kaj je temeljna motivacija za zero waste ambasadorje in kaj bi lahko bila za deležnike, s katerimi se ambasadorji pogovarjajo o zero waste, pa tudi o razlikah med motivacijama,
- kratek uvod v teorijo samodoločenosti – vodilno znanstveno teorijo o motivaciji,
- skupinske vaje za ugibanje treh osnovnih potreb glede na opise situacij, v katerih so te potrebe zatrte,
- uvod v tri osnovne potrebe in razprava o tem, kako jih podpreti v komunikaciji z deležniki ter s kakšnimi dejanji ali vedênji jih lahko nehote zatremo.

Napredni cilji:

- seznanjenost s priročnikom za zero waste trenerje ali udeležba na usposabljanju.

⁹ Glej poglavje »Learning motivation aka how to get everyone on board on environmental issues?« v *Zero Waste Trainer Curriculum*, BEZWA, 2022

5.2 Kako govoriti o zero waste

Učenci bodo spoznali, kako pomembno je poznati ciljno občinstvo. Pridobili bodo osnovno znanje o tem, kako naj ustrezno prilagodijo svoj govor, pri tem pa se ves čas zavedajo skupnega cilja: opolnomočena, povezana in obstojna gibanja za zero waste.

Cilji:

- zmožnost določiti osnove komunikacije (sestavine za učinkovito oblikovanje komunikacije) in predstaviti podatke o zero waste različnim ciljnim občinstvom,
- zmožnost prepoznati, kateri vidiki zero waste so pomembni za različna ciljna občinstva (na primer otroke in starostnike),
- zmožnost razviti ključna sporočila, ki jih je enostavno razumeti in še enostavneje upoštevati,
- razumevanje, zakaj je učinkovita komunikacija tako pomembna.

Primeri učnih dejavnosti:

- Vaja v skupinah, pri kateri mora vsaka skupina oblikovati sporočilo o tem, kaj zero waste pomeni za različne starostne skupine, npr. otroke, najstnike, mlade družine, odrasle, starostnike. Nato skupine predstavijo svoja sporočila. Udeleženci naj se pogovorijo, kako je posamezna starostna skupina povezana s sporočilom in kaj zanjo pomeni zero waste.
- Vaja igre vlog v parih, pri kateri en udeleženec privzame drugačno starost in tej primerno razmišljanje, drugi pa mu poskusi razložiti zero waste. Začneta z vlogo petletnika in z vsakim krogom nekoliko zvišata starost. Udeleženca se izmenjujeta, tako da se nobena starost ne ponovi. Učenci na naprednejši stopnji lahko izvedejo podobno vajo, pri kateri igrajo vloge odraslih z različnimi ravni znanja: od popolnega nepoznavanja do strokovnega znanja.

Napredni cilji:

- zmožnost prepoznati, kateri vidiki zero waste so pomembni tudi za ciljna občinstva, ki se ne razlikujejo glede na starost (npr. laiki in poklicni strokovnjaki, državljani in uradniki, neizobraženi in akademsko izobraženi, revni in bogati itd.),
- dobiti občutek za to, kaj občinstvo meni o različnih alternativah, in se odločiti, kako ukrepati na podlagi tega (zmožnost poistovetenja),
- zmožnost krepiti občutek radovednosti pri občinstvu (vzbujanje motivacije za ukvarjanje s to temo, da si bodo zapomnili sporočilo; izogibanje temu, da bi jim na pladnju servirali nauk ali pomen zgodbe).

5.3 Kdo so potencialni deležniki in kako pristopiti k njim

Učenci morajo razumeti, kako deležniki razmišljajo o težavah, za katere bi radi poiskali rešitve. Morajo prepoznati in opredeliti deležnike ter dati prednost tistim, ki si prizadevajo za zero waste.

Cilji:

- zmožnost prepoznati vloge in značilnosti različnih lokalnih deležnikov (demografske podatke, zanimanja, motivacijo itd.),
- zmožnost prepoznati deležnike, ki so ključni za uspeh zero wasta,
- zmožnost prepoznati in razviti ključna sporočila za vsakega deležnika.

Primeri učnih dejavnosti:

- Vaja v skupinah, pri kateri vsaka skupina izbere deležnika v svoji skupnosti, za katerega meni, da bi lahko prevzel odgovornost za reševanje izbranega zero waste problema, zbere podatke o tem deležniku, poišče stike in oblikuje kratek komunikacijski načrt za pristop k deležniku.

Napredni cilji:

- seznanjenost s študijami primerov zero waste mest programa Zero Waste Europe in ključnimi deležniki, ki so sodelovali v teh uspešnih zgodbah,
- zmožnost plodnega sodelovanja z deležniki in podpiranja njihovih treh osnovnih psiholoških potreb (tako da čutijo, da so prispevali k zero waste rešitvam).

6. NAJBOLJŠE PRAKSE IN OBISKI NA TERENU

Predlagamo, naj praktično učenje vključuje nekaj študijskih obiskov najboljših praks. Tako bodo udeleženci dobili občutek, kaj je dobra praksa in kaj ne, obenem pa razmislili, kaj počnejo drugi in kaj bi bilo mogoče posnemati v njihovem lokalnem okolju. Poleg tega so študijski obiski ali predstavitve dobrih praks priložnost za udeležence, da prisluhnejo vodilnim na področju zero wasta in se od njih učijo, kako lahko mesto postane bolj zero waste v praksi. Obenem obiski spodbujajo vzpostavljanje stikov za prihodnje izobraževanje na terenu in povezovanje med občinami.

Nekaj dobrih izbir za obisk ali predstavitev:

- prakse, politike in inovacije, ki so usmerjene v zgornje ravni hierarhije odpadkov (premislek, zmanjšanje, ponovna uporaba, priprava za ponovno uporabo),
- optimizacije ravnanja z odpadki in gospodarske spodbude,
- prakse komunikacije in vključevanja,
- vse naštetu naj se izvaja na ravni občin, javnih ustanov, podjetij ali organizacij civilne družbe – naj bo raznolikost čim večja. Prav tako je dobro vključiti najrazličnejše tokove odpadkov, ne samo krovne komunalne odpadke.

Pilotno usposabljanje v živo je na primer obsegalo tudi obiske obratov za ravnanje z odpadki, centre ponovne uporabe in zero waste hotel. Obiskom se je pridružilo nekaj zunanjih gostov, s katerimi so se udeleženci pogovarjali o težavah in uspehih. Seznanili so se tudi s trajnostnimi praksami v vrtcu (npr. pralne plenice, vrtnarjenje in kompostiranje, reja kokoš nesnic, zmanjšanje nevarnih odpadkov in seveda izobraževanje).

7. IZVAJANJE NAUČENEGA V PRAKSI

Zadnji del uposabljanja je igra, pri kateri se učenci znajdejo v različnih situacijah v izmišljenih mestih in spoznajo različne deležnike. Cilj igre je, da predlagajo zero waste načrt za mesto (ali njegov del), nato pa prilagodijo strategijo glede na povratne informacije in spreminjajoče se okoliščine. To je eden najpomembnejših delov usposabljanja, saj udeleženci lahko preskusijo pridobljene kompetence v varnih situacijah, ki pa so podobne resničnemu življenju. Poleg tega je igra vlog nekakšen preskus celotnega usposabljanja, pri katerem izobraževalci lažje ugotovijo, kako usposobljeni so učenci.

Cilji:

- zmožnost uporabiti znanje o zero waste in spretnosti v lokalnem okolju (skupnosti) in tam podpreti izvajanje zero wasta.

Za ocenjevanje kompetenc zero waste ambasadorja obstaja več scenarijev za različne lokalne razmere, ki se razlikujejo glede na:

- velikost mesta/območja,
- posebnosti ravnanja z odpadki z nekaterimi ključnimi podatki, ki so na voljo,
- politična izhodišča,
- druge lokalne posebnosti (podeželsko okolje, obstoječi ukrepi za preprečevanje odpadkov, bogastvo itd.),
- motnje.

Učenci se razporedijo v skupine. Vsaka skupina dobi svoj profil mesta, scenarij, za katerega mora predlagati zero waste rešitve. V igri se mora pogovoriti z vsaj tremi različnimi deležniki, nato pa še z deležnikom, ki je spremenil razmere, potem ko se je zgodila motnja:

- občino (županom, vodjo mestnega proračuna, mestno ekipo za ravnanje z odpadki ...),
- upravljavci z odpadki ((novim) lastnikom komunalnega podjetja),
- lokalnimi mediji.

Nazadnje naj udeleženci razmislijo o svojih izkušnjah, upravljanju s časom, ukrepih za zmanjševanje tveganj, uspehih in neuspehih ter o tem, kako bodo v prihodnosti spremenili svoj pristop k takšnim situacijam. Po koncu celotnega srečanja bodo trenerji kot strokovnjaki podali povratne informacije in nasvete.

Celotno igro vlog s scenariji, profili deležnikov in strokovnimi komentarji rešitev najdete v poglavju »Zero waste igra vlog«¹⁰ v priročniku.

¹⁰ Priročnik za zero waste usposabljanje, BEZWA, 2022

Napredni cilji:

- zmožnost delati v skupini in skupnosti kljub motnjam,
- seznanjenost z mediacijskimi tehnikami,
- zmožnost razviti dolgoročnejšo strategijo zagovorništva.

Igro vlog je mogoče še bolj razviti in podaljšati z dodatnimi scenariji, motnjami in elementi.

Dejavnosti pred usposabljanjem

Program usposabljanja vključuje tudi predhodne dejavnosti, in sicer spletni seminar in nalogo zbiranja podatkov.

Uvodni spletni seminar, ki se izvede vsaj mesec dni pred usposabljanjem v živo, je dobra priložnost za:

- medsebojno spoznavanje učencev,
- prve pogovore o tem, kako in kdaj se dogaja učenje ter o zmotnih predstavah v zvezi s spominom, mišljenjem, motivacijo in metakognicijo,
- predstavitev celotne časovnice tečaja za usposabljanje in individualnih priprav nanj,
- to, da izobraževalci lažje ugotovijo obstoječe znanje in zmotne predstave učencev in jim pomagajo razumeti teme tečaja za usposabljanje.

Naloga zbiranja podatkov je namenjena temu, da udeleženci spoznajo ravnanje z odpadki (akterje, količine) in skupnostne prakse v občini, kjer bodo opravljali delo. Poleg tega so ti podatki idealni za analizo, primerjavo in predstavitev na prvem srečanju usposabljanja, ko se bodo ukvarjali s podatki. Primeri vprašanj so v Prilogi 2.

Dejavnosti po usposabljanju

Učenci dobijo nalogo, da opravijo vsaj en sestanek z lokalnimi javnimi deležniki v svoji občini, na katerem si bodo prizadevali za zero waste. Pri tej dejavnosti učenci:

- dobijo priložnost, da preskusijo svoje kompetence v nesimuliranem okolju,
- kot ambasadorji načrtujejo in naredijo prve korake k lokalnemu izvajanju zero wasta,
- pridobijo samozavest in ugotovijo, da imajo tudi samo kot angažirani državljani več moči, kot so si morda predstavljali,
- bolje spoznajo, na kateri ravni so njihove kompetence in katere želijo oziroma morajo izboljšati.

Po usposabljanju si udeleženci zaslužijo dobiti povratne informacije in priznanje za delo, zato oblikujte postopek za takšno izmenjavo mnenj. Na pilotnem tečaju za usposabljanje smo to izvedli s pisnimi poročili o sestankih in zelo obsežnim končnim intervjujem, ki je podrobneje opisan v naslednjem razdelku. Udeleženci so že prej dobili predloge za poročila, da so se lahko bolje pripravili na srečanja.

Razmislite, ali je treba organizirati spletni seminar o temah, ki ste jih obravnavali preveč površno, izpustili ali pa se je šele med usposabljanjem na terenu pokazalo, da so pomembne.

Ovrednotenje in samoovrednotenje

Kot smo omenili, je v idealnem primeru zaključno ovrednotenje organizirano v obliki posameznih intervjujev, v katerih udeleženci razmislijo o usposabljanju, sestankih v svoji skupnosti, načrtih za prihodnost, učnih potrebah ter svojih močnih in šibkih točkah v vlogi ambasadorjev (primeri so v Prilogi 3). Vprašanja naj bodo oblikovana tako, da se bodo učenci lažje osredotočili na svojo prihodnost. Drugi del intervjuja je namenjen obsežnejšemu vrednotenju učenja, pri čemer morajo udeleženci poiskati rešitve za probleme, povezane z odpadki, v dveh ali treh izmišljenih scenarijih.

Pri usposabljanju v živo so se udeleženci lahko dodatno ovrednotili, če so želeli. Pred začetkom in po koncu usposabljanja so napisali odgovore na podrobna vprašanja, da so lažje razmislili o učinku tega izobraževanja.

Primer lista za samoovrednotenje in več virov za vrednotenje najdete v poglavju priročnika o ovrednotenju učenja.¹¹ Tudi igra vlog je priložnost za ovrednotenje.

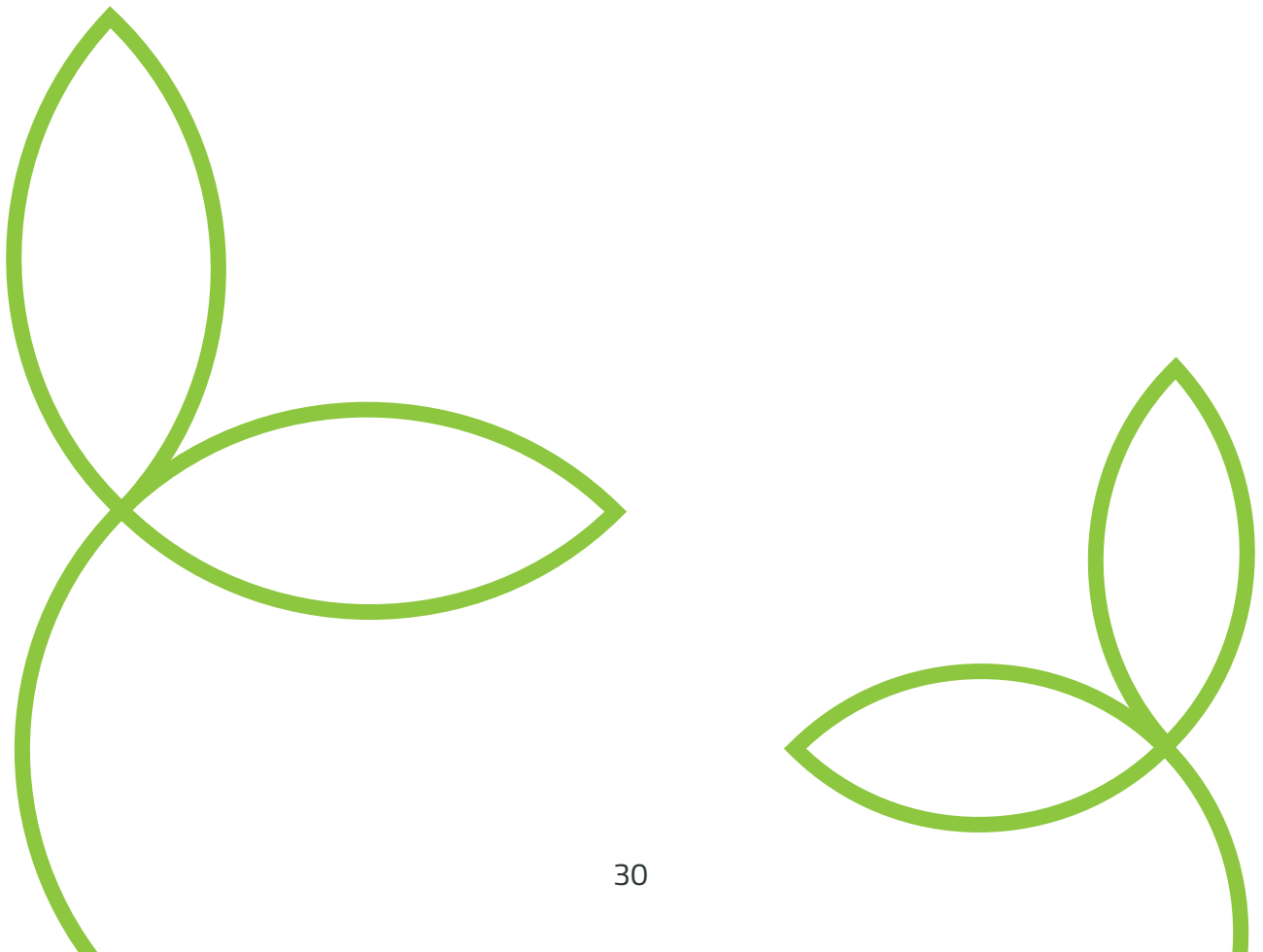
Udeleženci lahko vedno ovrednotijo svoje znanje tudi tako, da primerjajo svoje kompetence z učnimi cilji v tem učnem načrtu.

¹¹ Ovrednotenje učenja, Priročnik za zero waste usposabljanje, BEZWA, 2022

SKLEPNE OPOMBE

Radi bi ponovili, da je učni načrt prilagodljivo ogrodje za poučevanje zero waste ambasadorjev in ne strogo navodilo za podrobnosti njegovega poteka. Vedno lahko skrajšate ali podaljšate časovnico, dodate vaje in metode poučevanja, vključite obrobnejše teme za krepitev »naprednih« kompetenc in podobno. Vsekakor pa je za to, da udeleženec postane vsestranski zero waste ambasador, pomembno, da doseže navedene učne cilje ne glede na postopek učenja.

Pilotno usposabljanje in učni načrt sta neločljivo povezana v povratno zanko. Učni načrt se bo morda posodabljal zaradi novih vpogledov in povratnih informacij, ki se bodo pojavili z novimi izvajanji tečajev usposabljanja. Kljub temu avtorji upamo, da je učni načrt že dragocen vir za vse, ki želijo biti zero waste izobraževalci in predajati znanje o zero wastu ter z njim povezane vrednote prihodnjim ambasadorjem.

PRILOGE

PRILOGA 1: PRIMER PROGRAMA USPOSABLJANJA V ŽIVO ZA ZERO WASTE AMBASADORJE

Priporočeno je vsaj petdnevno usposabljanje za 12 do 25 udeležencev. Ker je treba predelati veliko vsebine, je dobro omejiti program na 7 ur dnevno (z odmori in kosilom vred).

Dnevni red temelji na programu za pilotno usposabljanje, ki je potekalo v Sloveniji, vendar je bil izboljšán na podlagi povratnih informacij in izkušenj s pilotnega tečaja. Lahko ga prilagodite po svoje.

1. DAN: Osnove zero waste mest	
Trajanje	Naslov srečanja + načrt dejavnosti
1 ura	»Dobrodošlica« <ul style="list-style-type: none"> • pričakovanja in cilji • dnevni red • opredelitev vloge zero waste ambasadorja
1 ura	»Kaj je zero waste?« <ul style="list-style-type: none"> • usmerjanje razprave s podrobnimi vprašanji, opredelitev in hierarhija • razlike med zero wastom na različnih ravneh (mesto, posameznik/življenjski slog, delo ...) in krožnim gospodarstvom (ter drugimi podobnimi pojmi)
Odmor	
1,5 ure	»Model zero waste mesta« <ul style="list-style-type: none"> • zakaj občine • kaj je zero waste mesto • koristi zero waste mesta • najboljše prakse zero waste mest • povzetek ključnih politik, na katere se je treba osredotočiti
Kosilo	
1 ura	Predstavitev najboljše prakse: »Zgodba o trudu Hotela Ribno« <ul style="list-style-type: none"> • predstavitev zero waste dela v gostinstvu in turizmu • vpogledi v največje izzive in prednosti vodenja zero waste hotela
Odmor	
1 ura	Predstavitev najboljše prakse: »Turizem in zero waste na Bledu« <ul style="list-style-type: none"> • prikaz, kako lokalni organi sodelujejo s turističnim sektorjem za zmanjševanje odpadkov in ozaveščanje
0,5 ure	Zaključek in razmislek

2. DAN: Delo s podatki – kako jih beremo in hierarhija ravnanja z odpadki

Trajanje	Naslov srečanja + načrt dejavnosti
0,5 ure	Ogrevanje in dnevni red
1 ura	»Podatki o tvojem mestu« <ul style="list-style-type: none"> • klasifikacija odpadkov • sestava odpadkov • primerjava in analiza podatkov, ki so jih učenci zbrali za svoja mesta • Zakaj potrebujemo podatke in kakšne vrste morajo biti?
Odmor	
1,5 ure	»Metode obdelave odpadkov« <ul style="list-style-type: none"> • Katere tehnologije za zbiranje in predelavo odpadkov obstajajo? • temelja lokalnih zero waste strategij: ločeno zbiranje in zmanjševanje ostankov odpadkov • virtualni študijski obisk obrata za MRBT (z razlago različnih postopkov ravnanja z odpadki) • ocenjevanje prednosti in pomanjkljivosti različnih metod ravnanja z odpadki
Kosilo	
1,5 ure	»Recikliranje – kaj, kako, zakaj« <ul style="list-style-type: none"> • poudarek na ločenem zbiranju • opredelitev recikliranja • stališča učencev o recikliranju (skupinska razprava) • koristi in izzivi recikliranja (nadcikliranje, podcikliranje ...) • poznavanje zero waste strategij in njihovega vpliva na vse faze življenjskega kroga izdelka – LCA (ocena življenjskega kroga) • razumevanje osnov kompostiranja
Odmor	
1,5 ure	»Premalo izkoriščena ponovna uporaba« <ul style="list-style-type: none"> • lokalne strategije ponovne uporabe: preoblikovanje, ponovno polnjenje in popravila v lokalni skupnosti • razprava in predstavitev ključnih opredelitev • vloga občin pri preprečevanju odpadkov • opredelitev pobud za ponovno uporabo – kaj, kdo in kako (vaja v skupinah) • ključna načela za lokalne strategije ponovne uporabe
0,5 ure	Zaključek in razmislek

3. DAN: Obiski na terenu ter preprečevanje odpadkov in podporne politike

Trajanje	Naslov srečanja + načrt dejavnosti
3 ure	Obisk najboljše prakse (obrat za ravnanje z odpadki) <ul style="list-style-type: none"> • predstavitev lokalnega ravnanja z odpadki • zbirni center • predstavitev pralnih plenit v lokalnem vrtcu • center ponovne uporabe
Kosilo	
2 uri	Obisk najboljše prakse ali analiza odpadkov
1 ura	Zaključek in razmislek <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ali so učenci danes videli kaj, kar bi lahko posnemali ali prilagodili za svojo skupnost/občino?</i> • <i>Kaj je tako dobro delovalo na kraju, ki ste ga obiskali? Kaj mislite, zakaj je tako uspešen? Kaj bi bilo mogoče še izboljšati?</i>

4. DAN: Delo s podatki – kako jih uporabljamo in komunikacija z deležniki

Trajanje	Naslov srečanja + načrt dejavnosti
0,5 ure	Ogrevanje in dnevni red
1 ura	»Podatki in zagovornišvo« <ul style="list-style-type: none"> • kritičen razmislek o branju in uporabi podatkov, kakšni podatki so uporabni • delo v skupinah: vaja modeliranja podatkov in prikaz, kako pomembno je ukrepanje v skladu s konkretnimi razmerami
Odmor	
1,5 ure	Komunikacija: »Tri osnovne psihološke potrebe – temelj komunikacije«
Kosilo	
2 uri	Komunikacija: »Kako govoriti o zero waste« <ul style="list-style-type: none"> • Kako predstaviti zero waste različnim skupinam? • Kako pripovedovati zgodbe in se poistovetiti? • Kateri vidik je pomemben za katero skupino? Kaj je zanje zero waste? »Kdo so potencialni deležniki in kako pristopiti k njim?« <ul style="list-style-type: none"> • skupaj opredelite ključne deležnike in vlogo, ki bi jo lahko imeli pri preprečevanju odpadkov • delo v skupinah: oblikovanje sporočila za vsako skupino deležnikov Od teorije k praksi <ul style="list-style-type: none"> • vloga in zapletenost dela z družbenimi omrežji • individualno delo: oblikovanje komunikacijskega načrta
Odmor	
1 ura	Odprta razprava o praktični uporabi pridobljenega znanja v posameznih okoliščinah <ul style="list-style-type: none"> • naročite učencem, naj naredijo primerjavo z nalogo, ki so jo opravili pred usposabljanjem
0,5 ure	Zaključek in razmislek

5. DAN: Zero waste igra vlog

Trajanje	Naslov srečanja + načrt dejavnosti
0,5 ure	Ogrevanje in dnevni red
1 ura	<p>»Kaj pa zdaj?«</p> <ul style="list-style-type: none"> vaja, pri kateri učenec izdelava načrt v skladu s svojimi lokalnimi razmerami (uvod v nalogo po usposabljanju: opredelitev težav) čas za individualen razmislek in načrtovanje izmenjava idej in pogovor o njih v parih ali majhnih skupinah
2 uri	<p>»Igra vlog zero waste mesto«</p> <ol style="list-style-type: none"> oblikovanje skupin (4–5 ljudi v skupini – 6 skupin) skupine dobijo določen primer občine in morajo predstaviti ukrepe različnim deležnikom (županu, lastniku odlagališča, voditelju lokalne skupnosti itd. – igrajo jih trenerji) po prvem/drugem krogu se zgodi motnja (pandemija, volitve, nekaj drugega), zato morajo spremeniti strategijo pripraviti morajo komunikacijski načrt, kako bodo govorili z različnimi deležniki, in to uprizoriti krog za razmislek (s pripravljenimi vprašanji)
Kosilo	
2 uri	»Igra vlog zero waste mesto« – nadaljevanje
Odmor	
1 ura	<p>Zahvala in zaključek</p> <ul style="list-style-type: none"> sklepne misli in razmislek o tem, kaj so udeleženci pridobili z usposabljanjem predstavitev ovrednotenja po usposabljanju in postopka izdajanja spričeval

PRILOGA 2: PRIMERI VPRAŠANJ ZA NALOGO ZBIRANJA PODATKOV

1. Kdo je v vaši občini odgovoren za ravnanje z odpadki (zbiranje, obdelavo, recikliranje)?
2. Ali obstajajo javno dostopni podatki o proizvodjanju, zbiranju in/ali recikliranju komunalnih odpadkov v vaši občini? Če obstajajo, jih zabeležite skupaj z letnico objave.
3. Kako ocenjujete te podatke (na državni in občinski ravni): je do njih preprosto dostopati? Ali menite, da so točni? Jih zlahka razumete? Kaj bi bilo mogoče izboljšati?
4. Katere vrste odpadkov se v vaši občini zbirajo ločeno za recikliranje? Ali so na voljo podatki o njihovi prostornini/teži (m³, tone) in deležu v vseh komunalnih odpadkih v odstotkih? Če obstajajo, jih zabeležite.
5. Je vaša občina ali kdo drug že kdaj izvedel oceno odpadkov (raziskavo o sestavi odpadkov) za vašo občino? Če da, kakšna je bila sestava odpadkov?
6. Katere metode obdelave se v vaši občini uporabljajo za ločeno zbrane organske odpadke (če je relevantno): kompostiranje, anaerobna prebava in/ali druge metode?
7. Kako občina ravna z nerekiciranimi odpadki? Če obstajajo podatki o teži ali prostornini odpadkov, ki jih pošljejo na odlagališče in/ali v sežig, jih zabeležite.
8. Koliko mora na mesec/leto plačati vsak prebivalec vaše občine za storitev zbiranja odpadkov?
9. Ali veste, kakšna je pristojbina (cena za ravnanje z odpadki) za odlaganje na odlagališča ali sežiganje odpadkov v evrih na tono?
10. Katere pobude za preprečevanje odpadkov, ki jih vodi občina ali podjetje, se izvajajo na lokalni ravni? Npr. kavarne popravilnice, boljši trgi, popravila elektronskih odpadkov, kavcijske sheme.
11. Kako bi ocenili stopnjo znanja prebivalcev vaše skupnosti o ločenem zbiranju odpadkov (npr. kako sortirati odpadke, kaj je mogoče reciklirati, kaj spada v organske odpadke) na lestvici od 1 do 5, pri čemer je 1 nič znanja in 5 veliko znanja? Podrobneje pojasnite, zakaj ste se odločili za to številko.
12. Kako bi ocenili stopnjo znanja prebivalcev vaše skupnosti o preprečevanju odpadkov (npr. preoblikovanje, ponovna uporaba, popravilo) na lestvici od 1 do 5? Podrobneje pojasnite, zakaj ste se odločili za to številko.
13. Ali vaša občina obvešča javnost o svojih razpisih, zahtevah ali priporočilih za javna naročila, na primer nakup pisarniškega materiala in kupovanje za javne dogodke? Če da, ali omenja kar koli v zvezi s preprečevanjem odpadkov?
14. Kaj sta po vašem mnenju dva do trije največji izzivi za vašo občino na področju ravnanja z odpadki in zmanjševanja odpadkov?
15. Katerim tokovom odpadkov je treba po vašem mnenju dati prednost in jih zmanjšati v vaši občini in zakaj?

PRILOGA 3: PRIMERI VPRAŠANJ ZA KONČNI INTERVJU

Uvodni pogovor in poročanje o sestankih

Predstavite namen, dolžino in obliko intervjuja

- V1.** Kako ste? Kaj počnete? (*ogrevanje*)
- V2.** Ali ste si med usposabljanjem za zero waste ambasadorja zastavili kakšne cilje? Katere? Se vam zdi, da ste na poti k uresničitvi tega cilja? Pojasnite, zakaj.
- V3.** Ali so v vašem življenju drugi pomembni dejavniki, ki vam pomagajo ali pa vas ovirajo pri delu zero waste ambasadorja? Lahko samo potrdite ali zanikate in po želji pojasnite. (*Z vprašanjem želimo ugotoviti tudi okoliščine, ki bi podprle usposabljanja.*)
- V4.** Udeležencu damo povratne informacije o dveh ocenah sestankov, ki ju je ali ni oddal, nato pa mu lahko na podlagi teh ocen postavimo določena vprašanja. Naslednji vprašanji sta namenjeni vsem.
- Kaj mislite, zakaj smo vam naročili, da ocenite sestanek z lokalnim deležnikom?
 - Vam je ta naloga koristila? Kako?

Ovrednotenje s pomočjo scenarija

»To so hipotetična vprašanja, oblikovana tako, da preskusijo vaše znanje in razumevanje zero waste strategij.«

- V5.** Občina želi zmanjšati količino organskih odpadkov in vas prosi za nasvet. Trenutno omogoča ločeno zbiranje organskih odpadkov, vendar je neobvezno – občani lahko sami kupijo vreče, ki jih bo odpeljal ulični odvoz, če jih bodo pustili zunaj pred dnevom, določenim za zbiranje. Kompostiranja je zelo malo, ker veliko gospodinjstev in podjetij nima vrta. Preostale organske odpadke odpeljejo sto kilometrov proč v obrat za anaerobno prebavo. S kakšnimi postopki in pristopi bi prevzeli položaj, ko bi lahko občini samozavestno predlagali politike?
- V6.** Vaša lokalna občina je v preteklosti vse nerekiclrane odpadke odlagala na odlagališču. Vendar je to zdaj skoraj polno. Občina se odloča za možnost odstranjevanja odpadkov – lahko bi povečala odlagališče, zgradila sežigalnico ali izbrala alternativno možnost. Opišite postopke in pristope, s katerimi bi prevzeli položaj, ko bi jim lahko samozavestno svetovali, kaj naj storijo in upoštevajo.
- V7.** Vaša občina želi zmanjšati svoj ogljični odtis. Ugotovila je, da sta sektorja za odpadke in vire eno od področij, na katerem bi bili izpusti toplogrednih plinov lahko veliko manjši. V naslednjih desetih letih želi za 50 odstotkov zmanjšati izpuste toplogrednih plinov po vsem mestu, sektor za odpadke pa naj bi imel pri tem prehodu vodilno vlogo. Občinski uradniki vas prosijo za nasvet in usmeritev glede politik. Katere tri do pet ukrepov bi predlagali za začetek in zakaj? S kakšnimi postopki in pristopi bi prevzeli položaj, ko bi lahko samozavestno predlagali te ukrepe?

Lokalne razmere

- V8a.** Se vam zdi, da vaša občina trenutno naredi dovolj na področju ravnanja z odpadki?
Na lestvici od 1 do 7: 1 zelo so razočarali in 7 presegli so vsa pričakovanja.
- V8b.** Se vam zdi, da vaša občina trenutno naredi dovolj za preprečevanje odpadkov?
Na lestvici od 1 do 7: 1 zelo so razočarali in 7 presegli so vsa pričakovanja.
Zakaj tako mislite?
- V9.** Če bi lahko opredelili tri glavne ukrepe, s katerimi bi vaša občina in/ali komunala lahko takoj prispevali k zmanjšanju odpadkov, kateri bi bili in zakaj?
- V10.** Predstavljajte si, da ste obtičali v dvigalu z vodjo sektorja za ravnanje z odpadki. Kaj bi ga vprašali, da bi mu vzbudili zanimanje za zero waste?

Sklepne misli/vprašanja

- V11.** Kaj želite doseči kot zero waste ambasador v letu 2022?
- V12.** Nihče ne more popolnoma obvladati vsega. Kaj je vaša zero waste supermoč? Kaj je pri zero waste za vas najtežje/najbolj nejasno?
- V13.** Na katerem področju se želite izboljšati in bolj specializirati, katero pa vas ne zanima?
- V14.** Kako vam lahko pri tem pomagajo projektna ekipa in/ali drugi zero waste ambasadorji?
- V15.** Ali imate še kakšna vprašanja ali pripombe za nas in/ali v zvezi s čim drugim pri tem projektu?